

Jaunauces muižas parks un daži citi muižu parki Latvijā

ILZE MĀRA JANELIS
AINAVU ARHITEKTE

2020.GADA 15.JŪNIJĀ TALSOS

-
- ▶ Jaunauces un citi muižu parki
 - ▶ muižas parks = konkrēta vēsturiska laikmeta dzīva ilustrācija ar tā laika plāna un telpisko struktūru un filozofiju (ainavu parka filozofija nāk no t.s. apgaismības laikmeta);
 - ▶ ainavu parks ir idealizēta meža modelis ar savu intrigu, kur, ejot pa noteiktu maršrutu, no skatu punktiem (skatu punkti atrodas uz celiņa vai uz sola cieši pie celiņa) paveras skatu perspektīvas; parkā būtu jābūt gan pārdomu vietām, gan liksmības vietām, kas nav un nedrīkst būt viens un tas pats;

- ▶ Koku fetišizācija un krūmu ienīšana.
- ▶ **Koks** pilsētā = **ēna**, bet **ne aizvējš**.
- ▶ Ap 1985.g. filologu sākta krūmu nīdēšana, saudzējot visus pašizsējas kokus. Tagad jau ticības līmenī.
- ▶ Kas ir **koks** un kas ir **krūms**. Abi = kokaugi, **abi vajadzīgi**
- ▶ Kokam ir 1 pamatzars jeb stumbrs, tāpēc cilvēka acu augstumā koks = stabs.
- ▶ **Krūmam ir daudz pamatzaru no vienas saknes**, ne velti vācieši krūmu un pušķi sauc vienādi. Zīmuļa resnuma pašizsējas koki nav krūmi.

- Patlaban parādījusies bīstama tendence: par jaunu veidojas pēcrevolūcijas laika (1920.gadi) skrandu proletariāta attieksme pret muižu parkiem (kā bija vairākumam kolhozu priekšsēdētāju un sovhozu direktoru), ka muižas parks ir tā vieta, kur, **ja tauta** (parasti tie, kas nav atraduši pielietojumu savām ambīcijām vai aktīvi, garīgi nenobrieduši jaunieši) **grib**, var atļauties visu – tagad vairs ne ūdenstorni, lopu kūti, degvielas noliktavu, bet lielus sporta laukumus pašā vidū, estrādi tieši parka vidū, jo tā taču ir kultūra ...; tāpat kā agrāk lopu kūti par jebkuru cenu jebkurā vietā tagad gribas *popkultūras* smukumus (metāla redeles, kur fotogrāfēties šķībās pozās ..., koka skulptūras konkrētā vietā nekad nebijušajiem nelaimīgiem mīlniekiem ...); lai gan ar muižas centra ēku stilistiku tam nav nekāda sakara un 19.gs.parkā tas viss izskatās tikpat atbilstoši kā padomju laika apkārtstaigātāju lopu šķūnīši un sirdsmājiņas ap 1930.gados būvētu turīga saimnieka māju.

-
- **Skata perspektīva pēdējā laikā nez' kāpēc ir kļuvusi par skata līniju; skata perspektīva ir telpisks attēls**, kas nevar būt līnija. **Telpiskam attēlam** tāpat kā gleznai jābūt **ar rāmi**; ja nocērt rāmi, kas visbiežāk ir krūmu puduri, gleznas vairs nav, tā ir izšķīdusi, un nekāda spoži krāsota metāla redele to neatjaunos.

-
- ▶ Muižu parku pastāvēšanai **bīstama ir arī parku** apgaismošana un **pār-izgaismošana** gan ar vienkāršu apgaismojumu, gan visādiem raibiem gaismas efektiem:
 - ▶ 1) **apgaismojuma** Latvijas teritorijā **parkos nebija**, jo elektrības nebija pat vairākumā kungu namu; parks ir ārtelpa, kur gaišās vasaras nakts; sulainis ar vējlukturi vai lāpu, ko iesprauda zemē; pastaigas parkā vēlā rudenī un ziemā problemātiskas;
 - ▶ 2) apgaismots koks ātrāk aiziet bojā, jo nespēj izgulēties; kaut gan koks daudzviet parku apsaimniekotājiem vairs nav svarīgs, tas kalpo vien par vietu spīguļīšu un plastmasas puķu iekāršanai

- ▶ Sākums **Jaunaucē** kaut kad **ap iepriekšējās krīzes sākumu**. Sarunas un pārrunas.
- ▶ **Es zinu, kā apsekot, lai atrastu agrāko plānojumu** - esmu daudz stāstījusi, vairākiem pagastiem **arī uzrakstījusi**, abās grāmatās, **bet** ...
- ▶ **J/auci** Arhīvā atradu ar pirmo mēģinājumu
- ▶ **Pēc topogr. mēģināju atšifrēt dabā** (tas darbs nav jūsmīga pastaiga, ...), **izdevās ļoti labi** (100% neizdosies nekad), skola piekrita
- ▶ **Rekonstr projekts**
- ▶ **Ārmalu kopšana un atjaunošana** (milzums nekvalitatīvu pašizsējas koku – kalstoši un **sausī oši** un gobas; zem tiem **nomākti** sākotnējie **krūmi** – atrada un saudzēja arī **valriekstu**); koku pašizsēja agrāko stādījumu krūmu grupās – to nav viegli izcirst, nepostot krūmus; **neveiksme lielceļa malā** (grunts, iespēj sālīts, ...)
- ▶ **Celiņu atjaunošana**; gāja raibi un grūti, jo likās, ka visi būvnieki nav redzējuši neko citu kā lebergītu un ģeotekstilu ...

-
- ▶ **Jaunie stādījumi – veiksmes un neveiksmes** (daudz cilvēku, maz profesionāļu, kas koptu, **maz naudas**)
 - ▶ **Dīķu tīrīšana** (atmiņas par agrāko ...; iespējams, ka pašreizējā tehnika par lielu), jaunie **tiltiņi** un **solī, lapene pēc dokumentiem konstatētajā agrākajā vietā**; sapnis par rotondu
 - ▶ **Zālieni kā muižas parkā – mārpuķītes, Daugavas lilijas, pīpenes jeb margrietīņas**
 - ▶ **2019.g. dārza svētki** – ļoti labs **koncerts, spēles** un turpat **aiz ziedošiem** agrākajiem **krūmiem krūmos (!!!) lakstīgalas; pīpeņu lauces** un nevienam nebija bail no garas ziedošas zāles
 - ▶ **Jaunaucē ir saglabāta Latvijā pārsvarā jau pazaudētā ainavu parku intriga par šķietami lielu ideālu mežu ...**

-
- ▶ Citur:
 - ▶ Iznīcināti visi, arī stādītie, ziedošie krūmi (Nogale, arī Durbē pie Tk, savulaik arī Lielezerē, Marinzejā, kopš pag. gada Preiļos)
 - ▶ Pārplautas lauces, kur jābūt garai ziedošai zālei – pļauj uz vella paraušanu zemāk nekā graudzāles spēj atjaunoties, žēlojas par globālo sasilšanu, degvielas un darbaspēka trūkumu, bet liel darīt neproduktīvu darbu, tērē degvielu un brīnās, ka nav zāles, tikai kaut kādas sūnas vai zem kokiem gārsas (Mālpils, kopš pag. gada Preiļos)
 - ▶ Zem vienmērīgi retinātu koku noēnojuma nekas neaug (Nogale, Mālpils, ...)
 - ▶ Iznīcināts malu slēgums (Mežotne, Augstkalne, Zaļenieki, Marinzeja, kopš pag.gada arī Preiļi)

